

BOLALARNI MAKTABGA PSIXOLOGIK VA HISSIY TAYYORLASH MASALALARI

No'monova Xurshida Abdurahim qizi

Toshkent viloyati Piskent tumani 4-umumiy o'rta ta'lim maktabi psixologi

Annotatsiya: *Maktab hayotining boshlanishi maktabgacha yoshdagi davr tugaganligini anglatadi. Bolalar tezda yangi sharoitlarga moslashishi, ish yukiga ko'nikishi, o'qituvchilari va sinfdoshlari bilan tanishishi kerak.*

Kalit so‘zlar: *Kognitiv, Zaitsev texnikasi, maktabga tayyorlash, moslashuv*

KIRISH

Birinchi sinfga kirish - o'sayotgan bolaning hayotidagi juda muhim daqiqa. Ota-onalar bolani maktabga tayyorlash uchun qachon o'qishni boshlashlari va bola 6-7 yoshida nima qila olishlari kerakligi haqida doimo tashvishlanadilar.

Maktabgacha yoshdagi bolaga ega bo'lishi kerak bo'lgan birinchi bilim - bu uning to'liq ismini, familiyasini va otasining ismini, shuningdek, qarindoshlarining to'liq ismini berish qobiliyati: onasi, dadasi, aka-uka yoki opa-singillari, bobo-buvilari. Buni tekshirish uchun vaqti-vaqti bilan unga tegishli savollarni berish kifoya.

TADQIQOT MATERIALLARI VA METODOLOGIYASI

Maktabga tayyorlash metodlarida asosiy matematik bilimlar katta ahamiyatga ega. Birinchi sinf o'quvchisi yigirmagacha oldinga va orqaga borishi va o'ngacha raqamlar bilan eng oddiy matematik operatsiyalarni bajarishi kerak: ularni ayirish va qo'shish. Siz chaqaloqning boshlang'ich matematikasini yaxshi bilishini uning oldiga bir nechta olma qo'yib, ularni sanashni so'rash orqali tekshirishingiz mumkin. Dastlabki hisobdan so'ng, siz bir nechta olma olib tashlashingiz mumkin - chaqaloq qancha olinganligini va qancha qolganini hisoblab chiqsin.

Barcha maktabgacha yoshdagi bolalarda bo'lishi kerak bo'lgan muhim ko'nikma - bu so'zlarni yoki narsalarni bir qator xususiyatlarga ko'ra birlashtira olish, shuningdek, ular orasidagi o'xshashlik yoki farqlarni topish va taqdim etilgan bir qator qo'shimcha so'z yoki ob'ektni tanlash qobiliyatidir. U deyiladi. Bolalarni maktabga tayyorlash dasturi mantiqni rivojlantirish uchun quyidagi mashqlarni o'z ichiga olishi kerak:

- Ob'ektlar yoki rasmlarda qanday umumiylik bor?
- Farqlarni toping!
- Qatordagi g'alati so'zni tanlang

Maktabga kirgan bolaning normal so'z boyligi bo'lishi kerak. U o'ziga atalgan 10 ta so'zdan kamida 7 tasini takrorlashi, geometrik shakllar, asosiy ranglar, hayvonlar va qushlarning nomlarini bilishi, quyidagi mantiqiy savollarga javob bera olishi kerak:

- Ertalab nima bo'ladi - quyosh chiqishi yoki quyosh botishi?
- Qaysi fasl keyinroq keladi - qishmi yoki bahormi?
- Qaysi hayvon kattaroq - qo'y mi yoki ot mi?
- Ot bolasining ismi nima? Mushuklar, itlar, sigirlar haqida nima deyish mumkin?

• Maktabga tayyorgarlik dasturida muhim nuqta - bu bolaning yozish, yodlash va xayol qilish qobiliyati. Bola rasmda chizilgan narsalarni o‘z so‘zlari bilan tasvirlay olishi, qisqa hikoyalar tuzishi, o‘qilgan ertak yoki hikoyalarni qayta aytib berishi, shuningdek, 2-3 to‘rtlikdan iborat kichik she‘rni yoddan aytib berishi kerak.

• Maktabgacha yoshdagi bolalar maktabiga tayyorgarlik dasturida ota-onalar chaqaloqqa asosiy tushunchalarni o‘rgatishlari kerak. Chaqaloq yaxshilik va yomonlik nima ekanligini, yomon ishlar yaxshilardan qanday farq qilishini, kattalar bilan qanday munosabatda bo‘lishni, tengdoshlari bilan qanday muloqot qilishni bilishi kerak.

• Maktabga tayyorgarlik ko‘rish va o‘zini o‘zi parvarish qilishning asosiy ko‘nikmalarini o‘rgatish jarayoniga kiritish ortiqcha bo‘lmaydi. Maktab yoshiga kelib, bola narsalarni joylashtirishi va ularni o‘z joylariga qo‘yishi, o‘zini tartibga solishi kerak.

Bolalarni maktabga tayyorlashning turli usullari va dasturlari mavjud. Ular bolani maktabga o‘rgatish jarayonida uni o‘qitishga majburdirlar. Bolani maktabga tayyorlash usullarining asosiy vazifasi maktabga kiradigan bolalarda o‘rganish uchun dastlabki motivatsiyani aniqlashdir, ya‘ni. Ota-onalar farzandini maktabga qanday tayyorlaydilar? Bunday usullar ota-onalarga bolasining zaif tomonlarini aniqlashga va maktabga tayyorgarlik ko‘rishda ularga alohida e‘tibor berishga yordam beradi. Turli xil texnika turlariga e‘tibor bering, ular quyidagilar bo‘lishi mumkin:

1. Maktabga tayyorgarlik testlari.
2. Diagnostika texnikasi - o‘zgartirilgan so‘rovnoma.
3. Bolaning maktabga tayyorligini aniqlash uchun psixologik usullar, psixologik testlar.
4. Kolesnikova usuli - Kolesnikov maktabiga oson tayyorgarlik ko‘rish, har bir bolaning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda, eng yaxshi natijani ta‘minlaydigan individual yondashuvni qo‘llagan.

5. Farzandingizni maktabga qanday tayyorlash kerak. Unga notanish muhitga tezda moslashishga qanday yordam berish kerak. Bunda sizga maktabga tayyorgarlikning turli usullari yordam beradi. Bu usullar ota-onaga farzandini mustaqil ravishda maktabga tayyorlashga yordam beradi. Ular sizga asosiy ta‘lim ko‘nikmalarini egallashga yordam beradi.

6. Yana bir muhim jihat - bolani maktabga yuborishdan oldin ham, uning nimaga moyilligini va nima qilishni yaxshi ko‘rishini aniqlang. Zero, maktabda bolaga qanchalik yaxshi munosabatda bo‘lmasin, o‘qituvchi qanday individual yondashuvni ko‘rsatmasin, u maktab o‘quv dasturi doirasida ishlashga majbur bo‘ladi. Shuning uchun, bolaning qaysi fanlarga moyilligini imkon qadar erta aniqlash va tegishli maktab yoki sinfni tanlash siz uchun foydalidir. Shuning uchun, hatto maktabgacha yoshda ham, siz hamma narsani sinab ko‘rishingiz kerak, mantiq, chet tilini o‘rganish, rasm chizish, she‘r o‘qish va sizga beriladigan yagona narsani aniqlash uchun faqat vaqtingiz bo‘lgan hamma narsani sinab ko‘rishingiz kerak. eng yaxshi farzandingiz.

TADQIQOT NATIJALARI

Tajriba shuni ko‘rsatadiki, hatto insonparvarlik nuqtai nazariga ega bo‘lgan juda iqtidorli bola ham matematika darsidan ancha orqada qolishi va oxir-oqibat o‘qishni shunchaki tark etishi mumkin. Ammo agar u til va adabiyotni chuqur o‘rganadigan maktabga yuborilganida, u katta muvaffaqiyatlarga erishishi mumkin edi. Bunday vaziyatda esa o‘z farzandidan o‘z vaqtida iqtidor topib, uni rivojlantira olishi faqat ota-onaga bog‘liq.

Birinchi sinfga qabul qilish bolaning hayotidagi o‘zgarishlar bilan bog‘liq va bu, o‘z navbatida, u uchun stressdir. Ko‘pincha ota-onalar "maktabga tayyorgarlik ko‘rish" deganda, o‘quv jarayoni boshqa bolalar va kattalar bilan o‘zaro munosabat ekanligini unutib, intellektual tayyorgarlikni anglatadi. Kichkintoyning moslashish davriga osonroq bardosh berishi uchun siz birinchi sinf o‘quvchisining maktabga psixologik tayyorgarligi haqida g‘amxo‘rlik qilishingiz kerak. Axir, agar talaba sinfda o‘zini qanday tutish kerakligini, uni o‘quv jarayonida nima kutayotganini tushunmasa, u a‘lochi talaba bo‘lishi dargumon va u sinfdoshlari bilan yaxshi munosabatda bo‘ladi.

Bu yerda siz e‘tibor berishingiz kerak bo‘lgan asosiy fikrlar:

I-sinfda maktabga tayyorgarlik bitta texnikaga tayanib yoki ularni birlashtirib, uyda mustaqil ravishda amalga oshirilishi mumkin. Bolalar bog‘chalarida bu masalaga katta e‘tibor qaratilmoqda. Ammo ideal holda, maktabdan taxminan bir yil oldin, siz ob‘ektiv professional maslahat beradigan bolalar psixologi bilan gaplashishingiz kerak. Agar biror narsa noto‘g‘ri bo‘lsa ham, unga e‘tibor berish uchun etarli vaqt bo‘ladi.

Bola o‘rganishga tayyorlansa, u o‘quv va darsdan tashqari mashg‘ulotlarda tashabbus ko‘rsatadi, u o‘qish va sinfdoshlari bilan muloqot qilish jarayonida qiyinchiliklarga duch kelmaydi. Ushbu maqola bolani uyda maktabga tayyorlashga, uning bilim darajasini va motivatsion tayyorgarligini aniqlashga yordam beradi.

Bo‘lajak birinchi sinf o‘quvchilarining ota-onalari bu savoldan xavotirda, ularning farzandi maktabga tayyormi? Axir, chaqaloqni nafaqat birinchi sinfga yuborish, balki uni o‘z vaqtida qilish juda muhim - bola ruhiy jihatdan ta‘lim muassasasiga borishga tayyor va buning uchun etarlicha rivojlangan bo‘lsa.

Bolaning tayyorgarligini aniqlashdagi xato qimmatga tushishi mumkin: ta‘lim muassasasiga borishni istamaslik, darslarni o‘rganishdan bosh tortish, ruhiy tushkunlik, nazoratsiz xatti-harakatlar - bularning barchasini maktabda "noto‘g‘ri vaqtda" topadigan birinchi sinf o‘quvchisi ko‘rsatadi. . Ota-onalar bolada muammolarning oldini olish va ruhiy jarohatlarning oldini olish uchun uning bilim va ko‘nikmalarini zamonaviy talablarga moslashtirishga juda ehtiyot bo‘lishlari kerak.

Birinchi - diagnostika va tuzatish yo‘nalishi - ota-onalarni so‘roq qilish, maktabgacha yoshdagi bolalarning oilalarini o‘rganish (turish sharoitlari va ta‘lim uslubi). Zarur bo‘lganda, muammolarni aniqlash va ularni hal qilish yo‘llarini aniqlash uchun o‘qituvchi-logoped, o‘qituvchi-psixolog bilan guruh va individual tuzatish ishlari tashkil etiladi. Mutaxassislar muammoli bolalarning ota-onalariga yordam beradi, qiyin vaziyatni engishga yordam beradi, turli masalalar bo‘yicha maslahat beradi.

Ikkinchi - psixologik-pedagogik yo‘nalish - ota-onalarni quyidagi mavzular bo‘yicha maslahatlashuvlar orqali o‘qitishni o‘z ichiga oladi: "Bolani maktabga moslashtirishdagi qiyinchiliklar va uni bartaraf etish yo‘llari", "Muloqot uyg‘unligi - ruhiy salomatlik garovidir" va hokazo. O‘qituvchilar chizishadi. ota-onalar uchun ko‘rsatmalar (bolaning o‘qishga bo‘lgan muhabbatini qanday rivojlantirish, bolalarni maktabga tayyorlash bo‘yicha maslahatlar berish).

Uchinchi yo‘nalishda maktab va ota-onalarning birgalikdagi faoliyatini tashkil etish, sa‘y-harakatlarni birlashtirish nazarda tutilgan bo‘lib, bu samarali hamkorlikni yo‘lga qo‘yishga xizmat qilmoqda. Pedagoglar va ota-onalar birgalikda ijodiy tanlovlar, bayramlar, kutubxona va maktabning xalq hayoti muzeyiga ekskursiyalarni, ota-onalar qo‘mitasi yig‘ilishlarini tashkil qiladi va o‘tkazadi.

XULOSA

Hozirgi vaqtda ota-onalarning pedagogik ta'limining barcha usullari va shakllari qo'llaniladi, bu sohada allaqachon o'rnatilgan, ham innovatsion, noan'anaviy. Qo'llaniladigan: ko'rgazmali targ'ibot, oila tashrifi, ota-onalar yig'ilishi, suhbat va maslahatlar, ota-onalar konferentsiyasi, og'zaki jurnallar, anketalar, ochiq eshiklar kuni, davra suhbatlari, to'garaklar tashkil etish, ishbilarmon o'yinlar tashkil etish.

O'quv yilining boshidanoq maktabgacha ta'lim muassasasi rahbari va maktabga tayyorgarlik guruhi o'qituvchisi o'z tarbiyalanuvchilarining oilalari bilan ishlashni tashkil etishlari, ularga vazifalarni tushunishlariga yordam berish uchun ota-onalar bilan ishlashning barcha shakllaridan foydalanishlari kerak. va ettinchi yil bolalarini o'qitish va tarbiyalashning o'ziga xos xususiyatlari, ularni zamonaviy sharoitlarda maktabga tayyorlash. Bularning barchasi oila va xalq ta'limi, bog'cha va maktab o'rtasidagi izchil aloqalarni chuqurlashtirish, otaonalarning farzand tarbiyasidagi mas'uliyatini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. I.A.Karimov Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch.2008y. “Ma'naviyat”.
2. I.A. Karimov. «Barkamol avlod-O‘ZBEKISTON taraqqiyotining poydevori».T., Sharq. 1997.
3. Maktabgacha yoshdagi bolalar ta'lim- tarbiyasiga qo'yiladigan davlat talablari. T., O'z PFITI,2000.Tuzuvchilar Rasulova.M, Abduraxmonova.X va boshqalar.
4. Bolalarni maktabga o'qishga tayyorlash(ilmiy maqolalar to'plami). T., O'z PFITI, 1997.
5. www.pedagog.uz
6. www.ziyonet.uz